

Göteborgs Universitet
Statsvetenskapliga Institutionen

Betydelsen av kvinnors närvaro inom politiken för införlivningen av EU:s direktiv

Kandidatuppsats i Statsvetenskap
Vårterminen 2009
Christina Engberg
Handledare: Andreas Bågenholm
Antal ord: 9746

Abstract

Titel: Betydelsen av kvinnors närvaro inom politiken för införlivningen av EU:s direktiv

Författare: Christina Engberg

Handledare: Andreas Bågenholm

EU:s medlemsländer uppvisar stora skillnader i införlivningen av EU:s direktiv. Orsakerna till detta problem har hittills inte kunnat lösas, varken av EU eller inom forskningen. Syftet med uppsatsen är med utgångspunkt från forskningen kring europeisering och transposition att undersöka om kvinnors närvaro inom politiken är en av de faktorer som påverkar införlivningen av EU:s direktiv. Den population som kommer att undersökas är EU:s medlemsländer. Undersökningen omfattar femton av EU:s medlemsländer, EU-15. I studien kommer sambandet mellan EU-15:s införlivningsresultat av sex av EU:s direktiv inom socialpolitik och andel kvinnor representerade i ländernas nationella regeringar och parlament att undersökas. Det material som använts är statistik av kvinnors representation inom regeringar och parlament, hämtat från bland annat Inter Parliamentary Union och European Journal of Political Research . Ländernas införlivningsresultat kommer från Falkner et al 2005. Resultaten av undersökningen visar att det finns ett starkt samband mellan införlivningen av de sex direktiven och andel kvinnor i ländernas regeringar och parlament.

Sökord: EU, direktiv, EU-15, europeisering, transposition, representation, kvinnor inom politiken

Innehåll

Tabellförteckning

1. Problemformulering	1
2. Tidigare forskning	2
2.1 Europeisering och transposition	2
2.2 Representation	7
3. Syfte och frågeställning	11
3.1 Syfte	11
3.2 Frågeställning	11
4 Metod och material	12
4.1 Utformning av studien	12
4.2 Val av område	12
4.3 Operationaliseringar av den beroende och oberoende variabeln	13
4.4 Val av metod	16
4.5 Validitet och reliabilitet	18
4.6 Kriterier för slutsatsdragning	19
4.7 Metodproblem	21
4.8 Material	21
5 Resultatredovisning	22
5.1 Kvinnors representation inom EU-15:s nationella parlament och regeringar	22
5.2 Svar på frågeställning	24
5.3 implementeringsresultat inom miljöpolitik och inre marknaden	29
5.4 Slutsatser och avslutande diskussion	31
6 Referenser	
6.1 Statistik för kvinnor i nationella parlament	
6.2 Statistik för kvinnor i nationella regeringar	
6.3 Material från EU	
6.4 Övrigt material	

Tabellförteckning

Tabell 1: EU-15:s införlivningsresultat av sex direktiv inom EU:s socialpolitik 1991-2000
s 15

Tabell 2: Kriterier för slutsatsdragning s 20

Tabell 3: Andel kvinnor inom EU-15:s nationella regeringar och parlament 1970-2007 och
1991-1999 s 23

Tabell 4: EU-15: s införlivning av sex direktiv inom socialpolitik i jämförelse med andel
kvinnor i EU-15:s nationella parlament 1970-2007 s 25

Tabell 5: EU-15: s införlivning av sex direktiv inom socialpolitik i jämförelse med andel
kvinnor i EU-15:s nationella regeringar 1970-2007 s 26

Tabell 6: EU-15: s införlivning av sex direktiv inom socialpolitik i jämförelse med andel
kvinnor i EU-15:s nationella regeringar 1991-1999 s 28

Tabell 7: EU-15: s införlivning av sex direktiv inom socialpolitik i jämförelse med andel
kvinnor i EU- 15:s nationella parlament 1991-1999 s 29

Tabell 8: EU-15:s resultat i miljöpolitik, inre marknaden och socialpolitik s 31

1. Problemformulering

Sedan Europeiska kol- och stålunionen bildades i början av 1950 – talet har mycket hänt. Dagens Europeiska union, EU enar 27 av Europas länder och där man gemensamt tar beslut, och skapar lagar inom en rad olika politikområden. Det är sedan medlemsstaternas ansvar att de beslut och lagar som tas på EU-nivå införlivas på nationell nivå. Direktiv är ett av de instrument som används för att genomföra åtgärder och göra medlemsstaternas lagar så lika som möjligt.¹ Det har dock visat sig att många av EU:s medlemsländer har problem med att införliva direktiven i den nationella lagstiftningen på ett korrekt sätt och att det finns stora skillnader mellan ländernas införlivningsresultat. Detta har uppmärksammats inom europeisering och transposition forskningen sedan slutet av 1980-talet men trots detta har forskarna hittills inte kunnat enas om vad detta beror på.²

De senaste åren har allt fler forskare börjat uppmärksamma det som sker inom ländernas inrikespolitik³ då man insett att det som sker där har en större betydelse än man tidigare trott för införlivningen av EU:s direktiv.⁴ De konsekvenser som kan uppstå när ett direktiv inte genomförs i tid eller på ett felaktigt sätt är att det skapas en snedfördelning där invånarna och företagen i vissa av EU:s medlemsländer berövas sina rättigheter.⁵

Falkner et al 2005 har i ett omfattande forskningsprojekt av EU-15 kommit fram till att både inrikespolitiska och kulturella faktorer påverkar ländernas införlivning av EU:s direktiv. Inom inrikespolitiken är det regeringarnas politiska ideologi och politikernas preferenser som har en viktig betydelse. Med kulturella faktorer avses de regler och normer som finns inom ländernas institutioner vilket i sin tur påverkar politikernas agerande.⁶ Falkner et al menar dock att deras slutsatser inte ger ett fulländat svar, det finns fortfarande fler faktorer som kan påverka. De påpekar att forskningen fram till idag endast skrapat på ytan och att det krävs betydligt mer forskning för att lösa denna gåta. Man belyser även vikten av att fortsätta att undersöka ländernas inrikespolitik och kultur då detta är viktiga områden som hittills underskattats inom

¹ http://europa.eu/abc/12lessons/lesson_2/index_sv.htm 2008-08-12 & http://www.ec.europa.eu/community_law/directives/directives_en.htm 2008-01-18

² Mastenbroek 2005 s 1103-1104

³ Med ländernas inrikespolitik avses bland annat faktorer inom parlamenten, den politiska oppositionen, graden av politisk stabilitet i länderna, politiska institutioner och inställningar till EU, Mastenbroek 2005 s 1103 & s 1105-1106

⁴ Mastenbroek 2005 s 11103-11104, s 1110 & Falkner et al 2005 s 343

⁵ http://www.ec.europa.eu/governance/better_regulation/transposition_eulawen.htm 2009-02-25

⁶ Falkner et al 2005 s 344-345 & s 319

forskningen.⁷ En politisk faktor som har fått mycket uppmärksamhet och varit omdiskuterad inom en annan diskurs, representationsforskningen, är vilken betydelse kvinnors närvaro inom politiken har för de politiska beslut som tas. Trots en viss oenighet har allt fler enats om att ett parlament som mestadels består av män inte kan representera kvinnors intressen på ett jämlikt sätt. Politiska representanter har mycket makt samtidigt som kvinnor och män prioriterar olika områden inom politiken. Flera undersökningar har visat att en ökad andel kvinnor påverkar både politikens innehåll och det politiska utfallet, särskilt inom socialpolitik, familjepolitik och jämställdhet.⁸

Trots att man kommit fram till att medlemsländernas inrikespolitik och det som sker där är viktigare än man tidigare trott har man hittills missat att undersöka om kvinnors närvaro inom politiken kan vara en faktor som bidrar till de skillnader som råder mellan medlemsstaternas resultat i införlivningen av EU:s direktiv. Det är detta som min studie handlar om, där jag kommer att undersöka hur sambandet ser ut mellan EU-ländernas resultat i införlivningen av EU:s direktiv och kvinnors närvaro inom politiken. Studien omfattar 15 av EU:s medlemsländer, EU-15 och deras resultat i införlivningen av sex av EU:s direktiv inom socialpolitik.⁹ Kvinnors närvaro inom politiken kommer att mätas genom andel kvinnor som finns representerade i ländernas regeringar och parlament åren 1970-2007.

2 Tidigare forskning

I det här avsnittet kommer tre olika områden av tidigare forskning att tas upp. Anledningen är att den här undersökningen kretsar kring europeisering, transposition samt forskningen inom representation.

2.1 Europeisering och transposition

Europeisering är ett brett begrepp som används i både olika sammanhang och perspektiv, bland annat inom stats och samhällsvetenskapen. Det används främst i anknytning till EU och EU:s medlems och kandidatländer. Men begreppet förekommer även inom andra områden som exempelvis historia och religion. Där kan europeisering innebära den process som sker när ett land anpassar sig till Västeuropeiska normer och värderingar för att bli så europeiskt

⁷ Ibid s 317 & s 342-345

⁸ Wängnerud 2000 s 67-71, Bratton & Ray 2002, Philips 2000 s 96-97 & Wängnerud 1998 s 175-176

⁹ EU 15 består av Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Österrike.

som möjligt. Det kan även betyda att människor i dagens europeiska länder influeras av en mängd olika normer, kulturer, värderingar och identiteter, vilket resulterar i att människors beteenden förändras. Det kan i sin tur påverka vilken utbildning man väljer, vilket fotbollslag man hejar på, eller vilket medborgarskap som man förknippar sig själv med. Men europeisering är som sagt mest förknippat med EU.¹⁰ Ett exempel på europeisering i samband med EU är implementeringen av EU:s direktiv. Europeisering handlar i dessa sammanhang något förenklat om vilka effekter som europeisk politik kan leda till. Man brukar tala om att dessa effekter kan ske på olika nivåer: 1) effekter inom stater som uppstått genom ”transnationell” påverkan, 2) den förändring som sker på nationell nivå på grund av inflytande från EU, till exempel genom lagar och fördrag, 3) effekter som påverkar såväl politik som nätverk på EU-nivå.¹¹

Ett medlemskap i EU innebär bland annat att medlemsländerna är skyldiga att föra en gemensam politik och att arbeta för att uppfylla EU:s målsättningar. Ett av de främsta målen är att skapa en välfungerande inre marknad samt att uppnå ”fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital”.¹² För att detta ska kunna genomföras behövs det gemensamma lagar som gäller i alla medlemsländer.¹³ Direktiv är en av de metoder som används inom EU:s socialpolitik för att göra medlemsländernas lagar så lika som möjligt. Ett direktiv består av gemensamma regler och mål som måste uppfyllas inom EU:s medlemsländer. Det är sedan medlemsländernas ansvar att direktiven implementeras i den nationella lagstiftningen.¹⁴

Det är oftast EU kommissionen som ger förslag på lagar och vilken politik som ska föras för att EU:s mål ska kunna uppfyllas. Detta måste sedan godkännas av medlemsländerna samt av Europaparlamentets ledamöter.¹⁵ På EU-nivå beslutar medlemsländerna gemensamt om direktivens generella innehåll och mål, medlemsländerna väljer sedan hur de vill implementera direktivet på nationell nivå. Länderna kan då anpassa implementeringen till den

¹⁰ Featherstone och Radaelli 2003 s 5-7, för en utförligare beskrivning av begreppet europeisering se Featherstone & Radaelli 2003.

¹¹ Falkner et al 2005 s 11

¹² http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/index_sv.htm 2009-03-29

¹³ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/index_sv.htm 2009-03-29

¹⁴ Falkner et al 2005 s 41 & http://www.ec.europa.eu/community_law/introduction/what_directive_en.htm 2008-11-25 & http://www.ec.europa.eu/governance/better_regulation/transposition_eu_law_en.htm 2009-03-29

¹⁵ Falkner et al 2005 s 5-6 & http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/index_sv.htm 2009-03-29

nationella administrativa och institutionella kulturen. På nationell nivå är det medlemsländernas regeringar och parlament som införlivar direktiven i den nationella lagstiftningen. Det är vanligen under införlivningsprocessen av ett direktiv som vissa länder lägger till åtgärder som inte ingår i direktivets innehåll. Detta kallas goldplating.¹⁶

I uppsatsen används både begreppen implementering och införlivning vilket kan verka förvirrande. Inom forskningen används båda begreppen när man talar om EU:s direktiv och de rådande problemen inom EU:s medlemsländer. Enligt EU kommissionens definition innebär transposition eller införlivning att de gemensamma regler och mål som direktiven innehåller införlivas i medlemsländernas lagstiftning.¹⁷ Införlivning är den första delen i implementeringen av ett direktiv, medan implementering innebär att direktiven införlivas samt att de träder i kraft på nationell nivå.¹⁸ Däremot kommer min undersökning att avse införlivning av direktiven. Detta kommer att diskuteras mer utförligt i metodavsnittet.

EU:s medlemsländer är skyldiga att införliva direktiven korrekt och i tid enligt EU-fördraget.¹⁹ EU kommissionen har huvudansvaret för att medlemsländerna följer EU:s lagar och att dessa införlivas på nationell nivå. Om ett EU land bryter mot EU:s lagstiftning leder det först till uppmaningar från kommissionen att bättra sig, men om det inte sker kan ärendet hamna i EU-domstolen.²⁰ De konsekvenser som kan uppstå när ett direktiv införlivas på ett felaktigt sätt eller försenat är att det påverkar ländernas medborgare och företag som berövas sina rättigheter. En ytterligare konsekvens är att om länderna ändrar i direktivets innehåll (goldplating) påverkar det införlivningen och implementeringsprocessen, ökar kostnaderna samt försämrar kvalitén på nationella regler och bestämmelser. De åtgärder som vidtagits från EU:s sida för att förbättra medlemsländernas implementeringsresultat av EU:s lagstiftning är bland annat att förenkla och förtydliga innehållet i nya lagar för att de ska bli lättare att genomföra i medlemsstaterna.²¹

¹⁶ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/transp_eu_law_en.htm 2009-03-29

¹⁷ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/glossary_en.htm#_g_transp 2009-05-04

¹⁸ Falkner et al 2005 s 5-6

¹⁹ <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l22021.htm> 2005-05-04

²⁰ http://ec.europa.eu/community_law/introduction/commission_role_en.htm 2008-11-25 &

http://ec.europa.eu/community_law/index_en.htm 2008-11-25

²¹ http://www.ec.europa.eu/governance/better_regulation/transposition_eulaw_en.htm 2009-03-29

Ytterligare en målsättning är att man redan vid utformningen av ett direktiv ska göra en bedömning av hur mycket arbete som kommer att krävas i medlemsstaterna och vilka svårigheter som kan komma att uppstå.²²

Faktumet att EU:s medlemsländer har problem med implementeringen av EU:s direktiv och att det är stora skillnader mellan ländernas implementeringsresultat har uppmärksamats av forskare sedan slutet av 1980-talet samtidigt som det fortfarande är ett vanligt förekommande problem. Det var även vid denna tidpunkt som forskarna började fokusera på vad som sker med EU:s lagar efter det att beslutsprocesserna på EU-nivå avslutats. Forskningen har sedan dess försökt att lösa denna gåta, vilka faktorer som har störst påverkan på implementeringsprocessen och varför vissa stater lyckas med att implementera direktiven och att följa EU:s lagstiftning medan andra misslyckas.²³ Ellen Mastenbroek är en av de forskare som sammanfattat de viktigaste aspekterna som forskningen hittills kretsat kring. Forskningen kan fram till idag delas in i tre faser, där man fokuserat på olika faktorer och förklaringar.

I den första fasen från slutet av 1980 till senare delen av 1990-talet var forskningen mestadels inriktad kring administrativa och juridiska faktorer som ansågs kunna skapa problem i implementeringen av EU:s direktiv. De administrativa orsakerna var främst en bristande administrativ kapacitet, brister i samordning mellan olika institutioner samt ineffektivitet. Juridiska faktorer som ansågs påverka var EU-ländernas rådande traditioner och normer när det gäller lagstiftning, omfattningen av nationella lagar samt hur konstitutionerna var utformade. Vissa ansåg även att politiska faktorer påverkade som att exempelvis parlamenten och intresseorganisationer hindrade implementeringen av vissa direktiv på grund av att de inte i ett tidigt skede blivit involverade.²⁴

Dessa faktorer har även i senare studier visat sig ha en viss betydelse för ländernas implementeringsresultat. Om regeringen samarbetar med parlamentet och intressegrupper underlättar det införlivningen av direktiven. Faktorer som kan skapa problem och förseningar är intresseorganisationers involvering. Det varierar dock mellan länderna och beror mycket på regeringarnas normer och attityder gällande att följa EU:s lagar. Även vilka partier som sitter i

²² <http://www.eur-lex.europa.eu/LEXURISERV/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0777:FIN:SV:PDF> 2009-03-02

²³ Mastenbroek 2005, s 1103-1104 & Falkner et al 2005 s 14

²⁴ Mastenbroek Ellen s 1104-1108

regeringen kan påverka till viss del. Neoliberal och konservativa partier är oftast mer emot att reglera arbetsmarknaden i jämförelse med exempelvis socialdemokratiska partier.²⁵ När det kommer till administrativa orsaker var det främst två faktorer som skapade problem i införlivningsfasen. Det var överbelastning i medlemsstaternas administrativa system samt bristande administrativa resurser.²⁶

I den andra fasen som påbörjades i slutet av 1990-talet började man allt mer att uppmärksamma och leta orsaker till varför länderna uppvisar tydliga skillnader när det gäller implementeringsresultat. Huvudförklaringen som kom att dominera bland många forskare var hypotesen om ”the goodness of fit”.²⁷ Forskarna hade genom studier, främst inom miljöpolitik kommit fram till att ju större skillnaderna var mellan EU:s regler och staternas institutioner och regelverk, desto större problem skulle uppstå i genomförandet.²⁸ Det har dock visat sig i en rad undersökningar att hypotesen inte är hållbar då den endast stämmer i vissa fall.²⁹ Man kan säga att forskarna fram till idag haft svårt både att hitta och enas om godtagbara förklaringar. De senaste åren kan man tala om en tredje fas inom forskningen då allt fler börjat fokusera mer på medlemsstaternas inrikespolitik, då man insett att det som sker där är betydligt viktigare än man tidigare trott.³⁰ Även Mastebroek menar att forskningen behöver ägna mer uppmärksamhet åt medlemsländernas inrikespolitik för att ta reda på hur stor betydelse det som sker där har för medlemsländernas införlivningsprocess.³¹

Falkner et al. har i ett gemensamt och omfattande projekt studerat införlivningen av EU:s socialpolitik på nationell nivå.³² De har undersökt EU-15 och genomförandet av sex direktiv inom socialpolitik, totalt 90 fall. Direktiven som implementerades inom medlemsstaterna 1991 till januari år 2000 har anknytning till arbetslivet och inkluderar alla tre områden av EU:s sociala direktiv, arbetsvillkor, jämställdhet och antidiskriminering samt hälsa och säkerhet på arbetsplatsen.³³ Falkner et al avfärdar relativt snabbt de faktorer som de första och

²⁵ Ibid s 309-311

²⁶ Ibid s 302-303

²⁷ Mastebroek s 1108-1109 & Falkner et al 2005 s 15-16

²⁸ Falkner et al 2005, s 15-16

²⁹ Mastebroek 2005, s 1109- 1110

³⁰ Ibid s 1110, s 1115 & Falkner et al 2005, s 8

³¹ Mastebroek 2005 s 1115-1116

³² Resultaten av deras empiriska undersökning presenteras i boken *Complying with Europe, EU harmonisation and soft law in the Member States (2005)*, skriven av Gerda Falkner, Oliver Treib, Miriam Hartlapp & Simone Leiber.

³³ Falkner et al 2005, s 7-9 & s 49

andra faserna inom forskningen kommit fram till och menar att det är den tredje fasen som är viktigast. Man kan därför säga att deras forskningsprojekt representerar den tredje fasen inom forskningen.³⁴ Falkner et als slutsatser av studien är att när det gäller skillnader mellan stater i implementeringen av EU:s direktiv inte finns något enkelt svar. De kommer fram till att både ländernas inrikespolitik och kultur är av viktig betydelse för genomförandet av EU:s direktiv inom socialpolitik och att det behöver undersökas mer noggrant. Viktiga faktorer inom ländernas inrikespolitik är vilka normer och värderingar som ländernas politiker har när det gäller att implementera EU:s direktiv och att hålla sig till EU:s lagstiftning³⁵ Med ländernas kultur menas de regler och normer som finns inom ländernas institutioner vilket i sin tur påverkar politikernas agerande.³⁶ Genom att undersöka ländernas kulturer som exempelvis den politiska kulturen menar Falkner et al att man kan öka förståelsen angående medlemsstaternas politik och varför staterna skiljer sig åt. De menar även att implementeringen av EU:s lagar till stor del är en politisk process där inrikespolitiken har en stor betydelse för implementeringsprocessen.³⁷

Det som saknas i Falkner et als studie är att man inte hittat de faktorer som är avgörande för ländernas implementeringsresultat, även om man pekar på två viktiga områden och faktorer som påverkar till viss del. Detta är även tydligt inom europeisering och transposition forskningen generellt sett, där man inte kan ge ett enhetligt svar på vad som orsakar dessa problem inom EU:s medlemsländer. Inom en annan diskurs representationsforskningen har flera studier visat att den politiska representationen av män och kvinnor spelar roll för det politiska innehållet och de beslut som fattas. Det beror bland annat på att män och kvinnor har olika intressen och prioriterar olika politiska områden.³⁸

2.2 Representation

När det gäller representation kan man enligt Hanna Pitkin tala om representation på fyra olika nivåer. Dessa är formell, deskriptiv, substantiell samt symbolisk representation. Med formell representation menas ”de institutionella regler och procedurer genom vilka representanter väljs”.³⁹ Deskriptiv representation handlar om andelen kvinnor, det vill säga hur många

³⁴ Ibid s 277-303 & s 309

³⁵ Ibid s 344-345

³⁶ Ibid s 344-345 & s 319

³⁷ Ibid s 319 & s 342- 343

³⁸ Wängnerud 2000 s 67-71, Bratton & Ray 2002, Philips 2000 s 96-97 & Wängnerud 1998 s 175-176

³⁹ Schwindt-Bayer & Mishler 2005, s 408, översättningen till svenska är min egen.

kvinnor som finns representerade bland våra politiska representanter. Substantiell representation handlar om hur de politiska representanterna agerar i förhållande till de intressen som de representerade har. Exempelvis i vilken utsträckning som representanterna genomför en politik som överensstämmer med de intressen som de representerade har. Man kan alltså kortfattat säga att substantiell representation handlar om politiska resultat. Ett flertal forskare har kommit fram att det finns ett starkt samband mellan deskriptiv och substantiell representation, fler kvinnor i lagstiftande församlingar påverkar de politiska resultaten. Detta gäller dock främst de politikområden som kvinnor är mest intresserade av.⁴⁰ Symbolisk representation avser inte representanterna i sig eller deras agerande utan vilka ståndpunkter de har och hur de uppfattas av dem som de representerar. För att ett politiskt system ska räknas som representativ krävs enligt Pitkin att alla dessa nivåer av representation i viss utsträckning är inkluderade.⁴¹

Inom representationsforskningen är det idag allt fler forskare som menar att ett parlament som mestadels består av män inte kan tillgodose och representera både män och kvinnors intressen på ett jämlikt sätt. Däremot ska det påpekas att kring debatten om vilken betydelse och påverkan kvinnors närvaro inom politiken har för den politik som bedrivs råder det inom forskningen oenighet. Även om de flesta är eniga om att kvinnors närvaro har betydelse handlar debatten mer om i hur stor utsträckning fler kvinnor inom politiken påverkar innehållet i den politiska agendan. Vissa menar att den påverkas till viss del medan andra menar att det har stor betydelse för att kvinnors intressen ska bli representerade.⁴² Enligt Kanter har kvinnor och män både olika prioriteringar och inställningar i livet och därför borde fler kvinnor inom politiken öka möjligheterna för att kvinnors intressen blir representerade.⁴³

Bratton och Ray är några av de forskare som kommit fram till att representation inom politiken påverkar politiska resultat. De har undersökt sambandet mellan andel kvinnor inom kommunfullmäktige i Norges kommuner och utbudet av barnomsorg i respektive kommun. Syftet med deras undersökning var att ta reda på om deskriptiv representation, i det här fallet i form av fler kvinnor inom kommunfullmäktige påverkar de politiska resultaten, den

⁴⁰ Schwindt-Bayer & Mishler 2005 s 413 & Bratton & Ray 2002, s 428

⁴¹ Ibid, s 408-410

⁴² Wängnerud 2000, s 67-71

⁴³ Bratton & Ray 2002, s 429

substantiella representationen.⁴⁴ Resultaten av undersökningen visar att fler kvinnor inom politiken påverkar de politiska resultaten. I de kommuner där andel kvinnor i kommunfullmäktige var mycket låg del var andel barnomsorgsplatser betydligt färre än i de kommuner där andel kvinnor inom fullmäktige utgjorde 50 procent.⁴⁵ När det gäller vilka intresseområden män och kvinnor har inom politiken har ett flertal studier visat att dessa till viss del skiljer sig åt mellan könen, även om det också finns vissa likheter. Vid undersökningar gjorda vid ett flertal tillfällen under 1980 och 1990-talen bland svenska väljare visar det sig att både män och kvinnor ansåg att miljö och sysselsättningsfrågor var två viktiga områden inom politiken. De skillnader som fanns mellan könen var att kvinnor ansåg att även att familjepolitik samt socialpolitik och sjukvård var viktiga områden. Männerna å andra sidan ansåg istället till skillnad från kvinnorna att ekonomi och skattepolitik var viktiga områden.⁴⁶

Även när det kommer till svenska politikernas intresseområden har det visat sig att män och kvinnor prioriterar olika. I riksdagsundersökningen 1994 besvarar riksdagsledamöter vilket politikområde de är mest intresserade av. Resultatet visar att 12 procent av kvinnorna svarade jämställdhet och endast en procent av männen. När det gäller omsorgs politik (socialpolitik, familjepolitik, sjukvård och äldreomsorg) svarade 41 procent av kvinnorna och 22 procent av männen att det var deras främsta intresseområde. Ekonomi och skattepolitik var det främsta intresseområdet för 24 procent av kvinnorna och 45 procent av männen.⁴⁷

Ledamöterna i riksdagen fick 1994 i en enkätundersökning besvara om de själva ansåg att en ökning av kvinnor i riksdagen lett till att ledamöterna och deras partier förändrat sina åsikter i specifika frågor på grund av en ökad andel kvinnor. 74 procent av kvinnorna och 50 procent av männen svarade ja. De fick även besvara vilka områden detta gällde. De områden där innehållet främst ansågs ha förändrats av på grund av fler kvinnor var jämställdhet, familjepolitik samt socialpolitik.⁴⁸ En annan aktuell forskare i sammanhanget kring representation är Anne Philips, brittisk professor i statsvetenskap. Hon menar att politiker till viss del kan representera varandra, exempelvis i frågor och beslut där man redan är enade.

⁴⁴ Ibid. s 428-430

⁴⁵ Ibid, s 432-435

⁴⁶ Wängnerud 2000, s 73-74

⁴⁷ Wängnerud 1998, s 172

⁴⁸ Ibid, s 175-176

Men i övrigt anser hon att det är problematiskt. Philips menar att män endast till viss del kan ersätta kvinnor och detsamma gäller till exempel att vita endast i viss mån kan ersätta politiker med annat etniskt ursprung.⁴⁹ Hon anser vidare att kvinnors närvaro inom politiken är viktig på grund av att politiker har mycket makt och även om man redan kommit överens i olika frågor i förtid så är det ändå de politiska representanterna som slutligen avgör de beslut som tas. Det har även visat sig att om andelen män dominerar vid det politiska beslutsfattandet resulterar det vanligen i två konsekvenser, dels att kvinnors intressen endast i viss utsträckning blir representerade, dels att de flesta beslut tas vid själva beslutsfattandet och att man endast till viss del håller sig till de beslut som man enats om på förhand.⁵⁰

Philips uttrycker sig i detta sammanhang på följande sätt: ”Representanter har autonomi, och därför har det betydelse vilka dessa representanter är”.⁵¹ Philips ifrågasätter om politiska representanter ska ha så mycket självbestämmanderätt. Hon frågar sig även om könets betydelse skulle minska om politiker i högre grad var tvungna att hålla sig till partiernas målsättningar och ståndpunkter.⁵² Hon påpekar att politiker har mycket makt och inflytande över den politiska agendan. En mer jämlik representation av män och kvinnor krävs därför, dels för att skapa jämställdhet mellan män och kvinnor samt för att kunna förändra innehållet i politiken. Däremot är det inte säkert att detta kommer att leda till en ökad uppmärksamhet kring intressen som berör kvinnor.⁵³ Även om möjligheterna ökar för att både kvinnors intressen och behov ska tillvaratas, påpekar Philips att ”inom detta liksom inom alla områden inom politiken, finns det inga definitiva garantier”.⁵⁴

Andel kvinnor som behöver vara representerade inom politiken för att påverka innehållet och de beslut som tas är ännu en omdiskuterad fråga inom forskningen, där det inte finns något enhetligt svar. Kanter (1977) menar att kvinnor måste uppnå en kritisk massa för att kunna påverka i mansdominerade grupper. För att kunna påverka besluten måste därför andelen kvinnor bestå av minst femton procent.⁵⁵ Enligt Wängnerud brukar man säga att kvinnors närvaro inom parlamenten behöver utgöras av ungefär 30 procent för att få effekt.⁵⁶

⁴⁹ Philips 2000, s 17

⁵⁰ Philips 2000, s 96-97

⁵¹ Ibid s 97

⁵² Ibid, s 97-98

⁵³ Ibid, s 102 & Mastenbroek 2005 s 1103

⁵⁴ Ibid s 102

⁵⁵ Bratton & Ray 2002, s 429 & Schwindt-Bayer & Mishler 2005, s 413

⁵⁶ Wängnerud 2009 s 60

Tidigare forskning har visat att det finns en lucka inom forskningen som man hittills missat att undersöka. Falkner et al har i sin studie kommit fram till att inrikespolitiska och kulturella faktorer inom EU-15 har en viktig betydelse för ländernas resultat, särskilt i införlivningsfasen.⁵⁷ Det som präglar forskningen generellt sett är att man inte kunnat enas om tänkbara faktorer och förklaringar. Det man kommit fram till hittills är att ländernas inrikespolitik förmodligen är viktigare än man tidigare trott och att det är detta område som man ska fokusera på i fortsatta studier.⁵⁸ Det som intresserar mig och som ännu inte uppmärksammats omfattar den tredje fasen inom forskningen, EU-15:s inrikespolitik och att sammanföra dessa forskningsfält, europeisering, transposition och representation. Den lucka som kommer att undersökas i den här studien är vilken betydelse kvinnors närvaro inom politiken har för införlivningen av EU:s direktiv inom socialpolitik.

3 Syfte och frågeställning

3.1 Syfte

Det saknas fortfarande mycket kunskap inom forskningen angående vilka faktorer som gör att EU:s medlemsstater skiljer sig åt i genomförandet av EU:s direktiv. Samtidigt har kvinnors närvaro inom politiken i andra sammanhang visat sig påverka det politiska innehållet och de beslut som fattas. Inom europeisering och transpositionsforskningen har man återigen börjat fokusera på medlemsstaternas inrikespolitik då man insett att det kan finnas viktiga faktorer där som påverkar ländernas resultat. Politiska faktorer är viktigare än man tidigare trott.⁵⁹ Trots detta har man hittills missat att undersöka om kvinnors närvaro inom politiken kan vara en av orsakerna till att EU:s medlemsstater uppvisar tydliga skillnader i genomförandet av direktiven. Det är denna lucka av kunskap inom forskningen som jag genom den här undersökningen vill bidra till att fylla. Syftet med uppsatsen är att med utgångspunkt från forskningen kring europeisering och transposition att undersöka om kvinnors representation inom politiken spelar roll och är en av de faktorer som påverkar införlivningen av EU:s direktiv inom socialpolitik.

⁵⁷ Falkner et al 2005 s 342-343

⁵⁸ Mastenbroek 2005 s

⁵⁹ Mastenbroek 2005 s 1110&s 1115 & Falkner et al 2005 s 8 & s 342-343

3.2 Frågeställning

1. Hur ser sambandet ut vad gäller andel kvinnor representerade i EU-15:s nationella regeringar och parlament 1970-2007 jämfört med införlivning av EU:s direktiv i socialpolitik 1991-2000?

4 Metod

4.1 Utformning av studien

Den population jag valt att undersöka är EU:s medlemsländer. Jag hade helst velat inkludera alla medlemsländer i studien, EU-27. Men på grund av materialbrist har jag inte haft något annat val än att begränsa undersökningen till femton av EU:s dåvarande medlemsländer, EU-15. Det jag vill undersöka genom studien är hur sambandet ser ut mellan kvinnors närvaro inom politiken och ländernas införlivningsresultat. Genom att undersöka så många länder som möjligt anser jag att det ger en tydligare helhetsbild och ett säkrare resultat. Det ökar även möjligheterna till att generalisera resultaten till alla EU:s medlemsländer.⁶⁰

Ett alternativ hade varit att utforma studien som en fåfallstudie med mest olika design. Jag hade då valt att undersöka kvinnors representation inom politiken i tre länder med olika införlivningsresultat av EU:s direktiv i socialpolitik. Nackdelen är att det leder till begränsade möjligheter att uttala sig om resultaten då man endast undersöker ett fåtal fall.⁶¹

4.2 Val av område

Jag har valt att undersöka socialpolitik på grund av att det är ett av de politikområden där kvinnors representation visat sig ha betydelse och där en ökning av antalet kvinnor förändrat politikens innehåll. Socialpolitik är även ett av de områden som kvinnliga politiker prioriterar främst i jämförelse med manliga politiker.⁶² Det har även framkommit i andra undersökningar bland svenska väljare att kvinnor anser att socialpolitik är ett viktigare område i jämförelse med män.⁶³ Det känns därför som ett självklart val att välja just detta politikområde, om det är någonstans som kvinnors närvaro borde påverka politiska beslut så är det här. EU:s direktiv inom socialpolitik omfattar tre områden, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, arbetsvillkor samt jämställdhet mellan män och kvinnor på arbetsplatsen.⁶⁴ De sex direktiv inom

⁶⁰ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud 2007, s 175-176

⁶¹ Ibid s 116-117

⁶² Wängnerud 1998, s 172 & s 175-176

⁶³ Wängnerud 2000, s 73-74

⁶⁴ Falkner et al 2005 s 48-49

socialpolitik som Falkners et al undersöker i sin studie och som jag använder mig av i uppsatsen innebär följande:

Direktiven införlivades i medlemsländerna mellan 1991 och den 20 januari år 2000.

Direktiv 91/533/EEG om ”arbetsgivarens skyldighet att upplysa arbetstagarna om de regler som är tillämpliga på anställningsavtalet eller anställningsförhållandet”⁶⁵. Direktivets främsta syfte är att förbättra arbetstagarnas rättigheter och att öka transparensen på arbetsmarknaden. EU hade beslutat att direktivet skulle ha införlivats senast den 30 juni 1993.⁶⁶ 92/85 EEG ”åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen fött barn eller ammar”⁶⁷. Direktivet syftar till att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för dessa arbetstagare och därmed förbättra deras situation. Deadline var den 19 oktober 1994.⁶⁸

Direktiv 93/104/EG om arbetstid: målsättningen med direktivet är att förbättra arbetstagares hälsa och säkerhet genom att reglera hur mycket man får arbeta. Direktivet skulle ha införlivats i medlemsländerna senast den 23 november 1996.⁶⁹ 94/33/EG om skydd av minderåriga i arbetslivet: det främsta syftet med direktivet är att skydda unga arbetstagare från farligt arbete och dåliga arbetsförhållanden samt att förbjuda barnarbete. Deadline var den 22 juni 1996. Direktiv 96/34/EG om föräldraledighet innehåller bland annat regler om föräldraledighet med syftet att göra det enklare för män och kvinnor förena arbete med familjeliv samt att förbättra jämställdhet mellan män och kvinnor. Direktivet skulle ha införlivats senast den 3 juni 1998. Direktiv 97/81/EG om deltidarbete handlar om att förbättra villkoren för deltidarbetare och att motverka diskriminering av denna arbetsgrupp. Tidsfristen för direktivet var den 20 januari år 2000.⁷⁰

4.3 Operationaliseringar av den beroende och oberoende variabeln

Den beroende variabeln är EU-15:s resultat i införlivningen av EU:s direktiv inom socialpolitik. Den kommer att mätas genom ländernas införlivningsresultat av sex av EU:s direktiv inom socialpolitik. Resultaten kommer från Falkner et als undersökning från 2005. Direktiven skulle enligt EU:s tidsplan införlivas i EU-15 under åren 1991-2000. Eftersom att

⁶⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0533:SV:H> 2008-11-25

⁶⁶ Falkner et al 2005 s 8 & s 56

⁶⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0085:SV:H> 2008-11-25

⁶⁸ Falkner et al 2005 s 8 & s 73

⁶⁹ Falkner et al 2005 s 8, 94, 159 & s 110

⁷⁰ Falkner et al s 8, s 140-141 & s 147

jag är ute efter den fas i implementeringen där ländernas regeringar och parlament har inflytande och påverkar den fortsatta implementeringsprocessen så är det införlivningsfasen som är det viktiga för denna studie.⁷¹

Ländernas resultat grundar sig på den information som Falkner et al fått fram genom att intervjua nationella experter från varje land som haft en god insyn i genomförandet av direktiven. Man har även intervjuat experter från EU kommissionen. Flera faktorer har påverkat ländernas resultat, om direktiven införlivats korrekt och enligt EU:s tidsplan. De har även bedömt hur länderna betett sig när de införlivat direktiven till exempel om införlivningen av direktiven haft högsta prioritet av politikerna eller om andra politiska frågor haft högre prioritet.⁷² Falkner et al beskriver att informationen från respektive land sedan jämförts systematiskt vilket lett fram till ländernas resultat. De resultat som länderna uppnått varierar mellan dåligt, medel och ett bra resultat.⁷³

Ett bra resultat innebär att länderna i de flesta fall klarat av att införliva direktiven korrekt och enligt EU:s tidsplan, även när politikerna haft svårt att komma överens. Införlivningen av direktiven har även haft högsta politiska prioritet. Ett medel resultat betyder att länderna lyckats med att införliva direktiven korrekt och enligt tidsplanen, i de fall där direktiven haft högsta politiska prioritet. I de fall där andra inrikespolitiska frågor prioriterats högre har det lett till förseningar och att direktiven införlivats felaktigt. Ett dåligt resultat innebär att länderna haft stora problem med att införliva direktiven. Det politiska intresset har i de flesta fall varit lågt och direktiven har oftast införlivats för sent eller inkorrekt.⁷⁴ I tabell ett nedan visas ländernas resultat.

⁷¹ Falkner et al 2005 s 6-8

⁷² Ibid s 321-322

⁷³ Ibid s 6-7 & s 318-319

⁷⁴ Ibid. s 321-324

Tabell 1: EU-15: s införlivningsresultat av sex direktiv inom EU:s socialpolitik 1991-2000

EU-15	Resultat
Belgien	Medel
Danmark	Bra
Finland	Bra
Frankrike	Dåligt
Grekland	Dåligt
Irland	Medel
Italien	Medel
Luxemburg	Dåligt
Nederländerna	Medel
Portugal	Dåligt
Spanien	Medel
Storbritannien	Medel
Sverige	Bra
Tyskland	Medel
Österrike	Medel

Källa: Falkner et al 2005, s 331-340

Den oberoende variabeln är kvinnors närvaro inom politiken. Den kommer att mätas genom statistik av andel kvinnor som finns representerade i EU-15:s nationella parlament och regeringar 1970-2007 samt 1991-1999. I parlamenten och regeringarna mäts hur många procent av ledamöterna respektive medlemmarna som är kvinnor. Det innebär att det är den deskriptiva representationen, andel kvinnor som kommer att undersökas.⁷⁵ Både ländernas regeringar och parlament har mycket inflytande i införlivningen av ett direktiv.⁷⁶ Inom representationsforskningen har man redan kommit fram till att det finns en stark koppling mellan andelen kvinnor i lagstiftande församlingar och politiska beslut. Våra politiska representanter har ett stort inflytande i olika frågor och även om de representerar olika partier, så är det trots allt i slutfasen ändå representanterna själva som tar beslut i många frågor.⁷⁷ Ett

⁷⁵ Schwindt-Bayer & Mishler 2005 s 413

⁷⁶ Falkner et al 2005 s 5-6 & http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/transp_eu_law_en.htm 2009-03-29

⁷⁷ Schwindt-Bayer & Mishler 2005 s 413, Bratton & Ray 2002 s 428 & Philips 2000 s 96-97

parlament där majoriteten av ledamöterna utgörs av män, kan inte tillvarata och representera båda könen intressen på ett jämställt sätt.⁷⁸

4.4 Val av metod

Hur sambandet ser ut mellan kvinnors närvaro inom politiken och ländernas införlivningsresultat kommer att undersökas på två sätt. Sambandet kommer att undersökas genom att statistik av andel kvinnor i EU-15:s nationella regeringar och parlament jämförs med ländernas införlivningsresultat. Sambandet kommer även att mätas genom statistisk analys. Det finns flera skäl till att jag valt att undersöka sambandet på två sätt. Statistisk analys är ett bra verktyg för att mäta sambandets styrka men däremot ger den ingen ytterligare information om resultaten. Den andra jämförelsen ger mer information då den visar i vilka länder som det finns respektive saknas ett samband. Man kan då även se vad som utmärker de länder där det inte finns ett samband. Genom att kombinera dessa anser jag att det ger en tydligare helhetsbild av sambandet mellan kvinnors närvaro inom politiken och ländernas resultat samtidigt som det stärker studiens resultat. .

För att besvara materialet om statistik för andel kvinnor i ländernas regeringar och parlament har jag använt mig av en metodfråga: i vilken utsträckning har kvinnor varit representerade i EU-15:s nationella regeringar och parlament 1970-2007 samt 1991-1999? För att få fram ett resultat från varje land, ett så kallat centralmått har jag valt att beräkna medelvärdet av andel kvinnor inom ländernas regeringar och parlament⁷⁹. Kvinnors representation inom regeringar och parlament har beräknats separat.

Jag kommer sedan utifrån medelvärdet att bedöma om länderna har en låg, medel eller hög andel kvinnor i regeringarna och parlamenten. De kriterier jag satt upp på förhand är att en hög andel kvinnor innebär att andelen kvinnor inom regeringarna eller parlamenten ska vara 30 procent och uppåt. En medel andel kvinnor motsvarar 15-29 procent kvinnor och en låg andel är 0-14 procent kvinnor. Denna indelning har varit svår att göra då det är svårt att bedöma hur hög andel kvinnor som behöver ingå i regeringarna och parlamenten för att påverka de beslut som tas. Inom tidigare forskning finns inte heller något enat svar.⁸⁰

⁷⁸ Bratton & Ray 2002 s 428, Philips 2000 s 96-97 & Wängnerud 2000 s 67-71.

⁷⁹ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud 2007, s 400

⁸⁰ Bratton & Ray 2002, s 429, Schwindt-Bayer & Mishler 2005, s 413 & Wängnerud 2009 s 60

Kriterierna utgår från de riktlinjer som Kanter och Wängnerud talar om samt vad jag själv bedömer som realistiskt.⁸¹ Den bedömning jag gjort är att en andel kvinnor på under femton procent är låg och borde innebära att kvinnors möjligheter till inflytande är små. I de länder där andelen kvinnor i regeringar eller parlament är 15-29 procent däremot bör kvinnorna däremot ha möjlighet att påverka i viss utsträckning. I de länderna med en hög andel kvinnor på 30 procent och uppåt tror jag att andelen kvinnor är tillräckligt hög för att påverka besluten.

I den statistiska analysen mäts sambandets styrka genom att statistik av andel kvinnor i ländernas regeringar och parlament jämförs med ländernas införlivningsresultat. Den beroende variabeln kommer då att koda om till 1, 2 och 3. Det innebär att 3 motsvarar ett bra införlivningsresultat, 2 ett medel resultat och 1 ett dåligt resultat. Jag kommer även att undersöka sambandet mellan kvinnors närvaro inom ländernas regeringar och parlament. Orsaken är att jag vill veta om det har någon betydelse var kvinnors närvaro mäts, om länderna har ungefär lika många kvinnor representerade inom både regeringar och parlamenten eller om det finns stora skillnader.

I studien används även statistik från EU kommissionen av ländernas implementeringsresultat i miljöpolitik och inre marknaden. Resultaten kommer att jämföras med andel kvinnor i ländernas regeringar och parlament samt med ländernas införlivningsresultat av de sex direktiven inom socialpolitik. På detta sätt vill jag se inom vilket område som kvinnors närvaro har minst effekt och vart de påverkar mest. Genom att jämföra ländernas resultat vill jag även kontrollera om ländernas resultat inom socialpolitik är bättre eller sämre jämfört med andra områden. Socialpolitik är ett område som prioriteras av kvinnor medan både män och kvinnor anser att miljöpolitik är ett viktigt politikområde.⁸² Jag har utgått ifrån att inre marknaden är ett område som främst prioriteras av män. På så vis vill jag uppnå variation för att se om ländernas resultat förändras.

Från början var grundtanken att mäta andel kvinnor de år som länderna haft parlamentsval och fått en ny regering. Det har dock varit svårt att genomföra på grund av att det varit svårt att få fram material. Kvinnors representation i regeringarna 1970-2007 mäts först vart tionde

⁸¹ Bratton & Ray 2002, s 429 & Schwindt-Bayer & Mishler 2005, s 413 & Wängnerud 2009 s 60

⁸² Wängnerud 2000, s 73-74.

år, 1970 och 1980.⁸³ Från 1990-talet och framåt mäts andelen kvinnor varje årtal som respektive land fått en ny regering. Andelen kvinnor i parlamenten mäts i början av 1970-talet och sedan vid varje parlamentsval från 1980 fram till det senaste valet på 2000-talet. Detta gäller i Danmark, Finland, Sverige, Spanien, Storbritannien och Österrikes fall. I de övriga nio fallen mäts andelen kvinnor 1970 och 1980, det är då de siffror som finns tillgängliga som anges och inte året för parlamentsval. Från 1990-talet är det även i dessa länder året för parlamentsval som anges. Anledningen till dessa skillnader beror återigen på att det varit svårt att få fram statistik för 1970 och 1980-talen.

Att undersöka länderna 1970-2007 kan verka långsökt då direktiven införlivades under 1990-talet fram till början av år 2000 och då flera länder ännu inte blivit medlemmar i EU. Genom att undersöka länderna under en längre tid anser jag att det ger både en tydligare helhetsbild av ländernas representation av kvinnor och en indikator på ländernas mönster och trender när det gäller kvinnorepresentation. Det ger även en indikation på vilka länder som är ”kvinnovänliga”. Ländernas representation av kvinnor undersöks även under en kortare period, 1991-1999. Det var under dessa år som de sex direktiven skulle införlivas i EU-15, enligt EU:s tidsplan.⁸⁴ Andel kvinnor i ländernas regeringar och parlament har därför undersökts 1991 och därefter under varje regeringsbyte och parlamentsval fram till 1999.

4.5 Validitet och reliabilitet

Kvinnors närvaro inom politiken kan operationaliseras på olika sätt. Jag anser att den definition jag valt är rimlig i detta sammanhang och utifrån de begränsningar som finns då man undersöker många länder. Det är medlemsländernas regeringar och parlament som införlivar direktiven på nationell nivå.⁸⁵ På detta sätt mäts andelen kvinnor där besluten tas. Även inom representationsforskningen finns belägg för den definition som görs. Där har man i tidigare studier påvisat ett starkt samband mellan andel kvinnor i lagstiftande församlingar och politiska beslut. Även Anne Philips talar om att de politiska representanterna har mycket inflytande i de politiska beslut som tas.⁸⁶ Ett alternativ hade varit att mäta kvinnors närvaro inom politiken genom att undersöka andel kvinnor i de instanser där besluten fattas och i de berörda departement som varit involverade i införlivningsprocesserna av direktiven. Det har

⁸³ Med undantag för Spanien, Portugal och Grekland, där redovisas statistik först från 1977 i Spaniens fall och från 1980 i Grekland och Portugal, efter att länderna blivit demokratier.

⁸⁴ Falkner et al 2005 s 8

⁸⁵ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/transp_eu_law_en.htm 2009-03-29

⁸⁶ Schwandt-Bayer & Mishler 2005, s 413 & Philips 2000, s 97-98 & s 102

dock inte varit möjligt att få fram den här informationen och jag har därför valt bort att göra på detta sätt. När det gäller den externa validiteten, anser jag att resultaten kan generaliseras till EU:s medlemsländer, med vissa reservationer.⁸⁷ Eftersom att det är de gamla EU länderna som undersöks finns det goda skäl att tro att resultaten även gäller i Central och Östeuropa och att politiken inte fungerar annorlunda där. Om sambandet mellan kvinnors närvaro inom politiken och ländernas införlivningsresultat är starkt borde detta därför även gälla för övriga EU-länder, om inte politiken fungerar på ett annat sätt i de nya medlemsländerna. Inom vilka områden kvinnors närvaro i sådana fall påverkar mest inom EU-länderna kan inte besvaras fullt ut i denna uppsats. Däremot kommer sambandet mellan kvinnors närvaro inom politiken och ländernas resultat i miljöpolitik och inre marknaden att ge en viss uppfattning om inom vilket av dessa områden som kvinnors närvaro påverkar mest. Inom forskningen visar tidigare studier att kvinnors närvaro främst påverkar inom familjepolitik, jämställdhet och socialpolitik.⁸⁸ Eftersom att styrkan på sambandet även mäts genom statistisk analys minskar riskerna för reliabilitetsfel. Min bedömning är att både begreppsvaliditeten och reliabiliteten är hög i studien och att detta även ger en god resultatvaliditet.⁸⁹

4.6 Kriterier för slutsatsdragning

För att avgöra om det finns ett samband mellan ländernas resultat och andel kvinnor har jag skapat ett analyschema som visas i tabell två. Det jag tittar på är om det finns en överensstämmelse mellan andel kvinnor och införlivningsresultat. Ländernas resultat kan påverkas i två riktningar av kvinnors närvaro, fler kvinnor påverkar resultaten positivt och färre kvinnor leder till sämre resultat. Graden av överensstämmelse har graderats mellan överensstämmelse, delvis överensstämmelse samt ingen överensstämmelse.

Överensstämmelse innebär att det finns ett samband mellan ländernas resultat och andel kvinnor inom regeringar eller parlamenten. Delvis överensstämmelse innebär att det finns ett svagare samband men att kvinnors närvaro ändå har påverkat ländernas resultat till viss del. Det gäller för länder med ett bra resultat och en medel andel kvinnor. Här har jag utgått ifrån att en andel kvinnor på mellan 15 och 29 procent bör ha möjlighet att påverka införlivningsresultaten i viss utsträckning. Det finns även en delvis överensstämmelse i länder med ett medel resultat och en hög eller låg andel kvinnor. Det innebär att i dessa länder har

⁸⁷ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud 2007, s 64

⁸⁸ Wängnerud 1998 s 175-176

⁸⁹ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud 2007, s 64-66 & s 70-71

resultaten påverkats positivt till viss del av en hög andel kvinnor, medan en låg andel kvinnor haft en negativ inverkan på resultaten. Med ingen överensstämmelse menas att det saknas ett samband mellan ländernas resultat och kvinnors närvaro inom politiken. Det avser de länder som har ett bra resultat kombinerat med en låg andel kvinnor eller ett dåligt resultat och en hög andel kvinnor.

Tabell 2: Kriterier för slutsatsdragning

Införlivningsresultat	Andel kvinnor	Överensstämmelse
Bra	hög	ja
Medel	medel	ja
Dåligt	låg	ja
Bra	medel	delvis
Medel	hög eller låg	delvis
Dåligt	medel	delvis
Dåligt	hög	ingen
Bra	låg	ingen

Det sambandsmått som används i den statistiska analysen för att beräkna sambanden är Pearsons r. Det innebär att det är sambandets styrka mellan två variabler som beräknas. Styrkan kan variera mellan -1 och +1. -1 innebär att sambandet är helt negativt medan +1 betyder att sambandet är helt positivt. Korrelationsmättet visar styrkan på sambandet medan signifikansnivån visar hur stor risken är för att sambandet uppstått av en slump. En signifikansnivå på 0,00 innebär att risken för att resultaten är en slump är obefintlig medan 0,05 betyder att sambandet har uppträtt slumpmässigt i fem av 100 fall.⁹⁰ När det gäller uppfattningen om sambandets styrka finns inga konkreta regler för vad som ska räknas som ett svagt eller starkt samband. Det varierar beroende på sammanhang och diskurs. I den här studien kontrolleras sambandet under två tidsperioder och med andra variabler. Det ger en tydligare uppfattning om sambandets styrka och underlättar tolkningen av resultaten.⁹¹

⁹⁰ Ibid s 414 & s 432-433

⁹¹ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud 2007, s 83-84 & s 415

4.7 Metodproblem

När det gäller tidsaspekten är det möjligt att jag mäter för brett då ländernas införlivningsresultat endast gäller 1990-talet. Syftet med att undersöka länderna under en lång period är dock att få ett tydligare mått på kvinnors representation inom ländernas regeringar och parlament. På detta sätt vill jag se hur kvinnors representation utvecklats i länderna genom åren och i ett jämförande perspektiv av de två tidsperioderna. För att motverka ett för brett tidsperspektiv har jag även undersökt länderna de år direktiven skulle ha införlivats, enligt EU:s tidsplan. Ett annat problem är att jag inte kontrollerar sambandet mellan den oberoende och beroende variabeln med andra faktorer. Det beror på att det varit svårt att hitta andra faktorer som kunnat inkluderas i undersökningen. Jag hade kunnat kontrollera sambandet mellan den beroende variabeln och vilka partier som ingått i regeringarna, då det skulle kunna påverka ländernas resultat. Falkner et al kom fram till i sin studie att det påverkade i sexton av nittio fall.⁹² Detta var tanken från början men jag valde bort den faktorn under arbetets gång på grund av att det både är svårt och tidskrävande att få fram den här informationen i alla berörda länder.

4.8 Material

Det material som jag använt mig av kommer från ett flertal olika källor. När det gäller andel kvinnor i medlemsstaternas regeringar har jag hämtat siffror från European Journal of Political Research. Det är en tidskrift som publicerar artiklar inom politik och statsvetenskap. Varje år i december, sedan 1992 publiceras även politiska fakta för föregående år när det gäller förändringar i länders regeringar, val samt annan information med politisk anknytning. De länder som anges är alla demokratier, däribland EU:s medlemsstater.⁹³ När det gäller information och siffror angående andel kvinnor i nationella parlament har jag använt mig av flera olika källor. Jag har i första hand använt mig av statistik från de nationella parlamentens hemsidor. Men i många fall har jag inte hittat information där och jag har då utgått ifrån andra källor. Dessa är databaser från Inter Parliamentary Union⁹⁴ och Women in Decision-making. Jag har även använt mig av statistik från tidskriften Perspectives on European Politics and Society. Women in Decision making är en europeisk databas, grundad av bland annat Europeiska kommissionen. Där finns statistik och annan fakta när det gäller kvinnor inom

⁹² Falkner et al 2005 s 309

⁹³ <http://www.blackwellpublishing.com/journal.asp?ref=0304-4130&site=1> 2008-04-08 samt <http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/1475-6765.00344> 2008-04-01 21

⁹⁴ IPU är en organisation som arbetar med internationella frågor med anknytning till bland annat parlament, fred, mänskliga rättigheter och demokrati. <http://www.ipu.org/english/whatipu.htm> 2008-04-08 samt <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif290208.htm> 2008-03-31

politiken i de europeiska länderna. Vilka årtal som finns representerade i statistiken skiljer sig åt beroende på land, i vissa fall finns siffror från 1990 men mestadels av statistiken är från mitten av 1990-talet. Syftet med databasen är förutom att publicera tillförlitlig information även att på olika sätt arbeta för att gynna kvinnors deltagande inom beslutsfattande positioner.⁹⁵ Tidskriften *Perspectives on European Politics and Society* innehåller artiklar inom en rad olika ämnen som har anknytning till europeisk politik.⁹⁶ Material för implementeringsresultat inom miljöpolitik och inre marknaden har hämtats från EU-kommissionen.

5 Resultatredovisning

5.1 Kvinnors representation inom EU-15:s nationella parlament och regeringar

Det är stora variationer mellan länderna inom EU-15 när det gäller kvinnors representation inom regeringar och parlament 1970-2007. De länder som i störst utsträckning haft kvinnor representerade i de nationella regeringarna är Sverige och Finland. Dessa har ett medelvärde på 38.5 respektive 34.8 procent. De länder som i relativt hög utsträckning haft kvinnor representerade i de nationella regeringarna och ett medel resultat är Danmark, Tyskland, Spanien, Nederländerna, Österrike, Frankrike, Luxemburg samt Storbritannien. Dessa har ett medelvärde på mellan 16.1 och 25.6 procent. De länderna med lägst andel kvinnor i regeringarna är Italien, Portugal, Irland, Belgien samt Grekland. Länderna har ett medelvärde på mellan 5.9 och 11.2 procent. I tabell 3 nedan visas andel kvinnor i ländernas regeringar och parlament 1970-2007 samt 1991-1999.

⁹⁵ <http://www.db-decision.de/Aims.htm> 2008-04-08

⁹⁶ <http://www.tandf.co.uk/journals/journal.asp?issn=1570-5854&linktype=1> 2008-04-08

Tabell 3: Andel kvinnor inom EU-15:s nationella regeringar och parlament 1970-2007 och 1991-1999

Land	1970-2007 kvinnor i regeringar	1970-2007 kvinnor i parlamenten	1991-1999 kvinnor i regeringar	1991-1999 kvinnor i parlamenten
Belgien	10.9	18.9	14.0	11.3
Danmark	25.6	31.1	29.3	34.4
Finland	34.8	34.0	41.4	36.3
Frankrike	17.4	9.0	18.1	7.6
Grekland	5.9	9.0	6.2	6.4
Irland	11.1	9.7	12.3	12.3
Italien	11.2	10.4	11.9	12.7
Luxemburg	17.0	14.3	18.7	17.9
Nederländerna	19.5	27.2	26.1	31.6
Portugal	11.1	17.9	12.8	14.0
Spanien	21.6	17.9	18.1	18.6
Storbritannien	16.1	11.3	15.9	13.7
Sverige	38.5	36.1	46.4	39.5
Tyskland	23.7	19.6	23.0	26.2
Österrike	19.2	20.5	23.5	23.5

Källa: IPU, women in Decision making och European Journal of Political Research.⁹⁷

Kommentar: siffrorna avser procent.

⁹⁷ Statistiken är hämtad från många olika källor, därför redovisas alla källor mer detaljerat i litteraturförteckningen.

5.2 Svar på frågeställning

1. Hur ser sambandet ut vad gäller andel kvinnor representerade i EU-15:s nationella regeringar och parlament 1970-2007 jämfört med införlivning av direktiven i socialpolitik 1991-2000?

I undersökningen av EU-15 1970-2007 finns det ett samband mellan ländernas införlivningsresultat och andel kvinnor i de nationella regeringarna i nio av femton länder. I sex länder finns en delvis överensstämmelse och därmed ett svagare samband. I fyra av dessa har länderna ett bättre införlivningsresultat jämfört med andel kvinnor som ligger på en lägre nivå. Andelen kvinnor är i dessa länder, Danmark, Italien, Irland och Belgiens regeringar 25.6 samt mellan 10.9 procent och 11.2 procent.

I elva av femton fall finns det ett samband mellan ländernas införlivningsresultat och andel kvinnor som finns representerade i EU 15:s parlament. I fyra länder finns en delvis överensstämmelse. I tre av dessa har länderna ett bättre införlivningsresultat om man jämför med andel kvinnor i parlamenten som är lägre. Dessa länder, Italien, Irland och Storbritannien har en låg andel kvinnor på mellan 9.7 och 11.3 procent. Korrelationsmättet mellan andel kvinnor i parlamenten 1970-2007 och ländernas införlivningsresultat är 0,78 och signifikansnivån 0,001. För sambandet mellan andel kvinnor i ländernas regeringar under samma tidsperiod och ländernas införlivningsresultat är korrelationsmättet 0,75 och signifikansnivån 0,001. Det innebär att det finns ett starkt samband och att risken är mindre än en procent att sambandet är en slump.

Tabell 4: EU-15: s införlivning av sex direktiv inom socialpolitik i jämförelse med andel kvinnor i EU-15:s nationella parlament 1970-2007

Land	Införlivningsresultat Av EU:s sociala direktiv	Resultat utifrån Andel kvinnor I nat. parlament	Överensstämmelse
Belgien	medel	medel	ja
Danmark	bra	hög	ja
Finland	bra	hög	ja
Frankrike	dåligt	låg	ja
Grekland	dåligt	låg	ja
Irland	medel	låg	delvis
Italien	medel	låg	delvis
Luxemburg	dåligt	låg	ja
Nederländerna	medel	medel	ja
Portugal	dåligt	medel	delvis
Spanien	medel	medel	ja
Storbritannien	medel	låg	delvis
Sverige	bra	hög	ja
Tyskland	medel	medel	ja
Österrike	medel	medel	ja

Källa: Falkner et al 2005 s 331-340, Wide 2006, IPU och Women in Decision-making.⁹⁸

⁹⁸ Ländernas statistik är hämtad från många olika källor och därför redovisas samtliga källor i litteraturförteckningen.

Tabell 5: EU-15: s införlivning av sex direktiv inom socialpolitik i jämförelse med andel kvinnor i EU-15:s nationella regeringar 1970-2007

Land	Införlivningsresultat Av EU:s sociala direktiv	Resultat utifrån Andel kvinnor I nat. regeringar	Överensstämmelse
Belgien	medel	låg	delvis
Danmark	bra	medel	delvis
Finland	bra	hög	ja
Frankrike	dåligt	medel	delvis
Grekland	dåligt	låg	ja
Irland	medel	låg	delvis
Italien	medel	låg	delvis
Luxemburg	dåligt	medel	delvis
Nederländerna	medel	medel	Ja
Portugal	dåligt	låg	Ja
Spanien	medel	medel	Ja
Storbritannien	medel	medel	Ja
Sverige	bra	hög	Ja
Tyskland	medel	medel	Ja
Österrike	medel	medel	Ja

Källa: European Journal of Political Research och Wide 2006.⁹⁹

Även i undersökningen av EU-15 1991-1999 visar resultaten på ett samband mellan kvinnors närvaro inom politiken och ländernas införlivningsresultat. I nio av femton länder överensstämmer andelen kvinnor i regeringarna med ländernas införlivningsresultat. I sex länder finns det en delvis överensstämmelse. I fyra av dem har länderna ett bättre resultat om man jämför med andel kvinnor. I de länderna, Belgien, Danmark, Irland och Italien utgörs regeringarna av 29.3, 14, 12.3 och 11.9 procent kvinnor. Korrelationsnivån mellan andel kvinnor i regeringarna och ländernas resultat är 0,76 och signifikansnivån är 0,001. Det innebär att sambandet är starkt.

⁹⁹ För samtliga källor, se källförteckningen.

I parlamenten 1991-1999 överensstämmer andel kvinnor och ländernas resultat i nio av femton fall. I sex länder finns det ett delvis samband. Fyra av dessa har ett bättre resultat jämfört med andelen kvinnor i parlamenten. Dessa länder Belgien, Irland, Italien och Storbritannien har en andel kvinnor på 11.3, 12.3, 12.7 samt 13.7 procent i parlamenten. Korrelationen mellan andel kvinnor i parlamenten och ländernas resultat är 0,79 medan signifikansnivån ligger på 0,000. Det visar på att sambandet är starkt och att risken att det rör sig om en slump är obefintlig för parlamenten och mindre än en procent i regeringarna.

För att återknyta till frågeställningen finns det ett samband mellan andel kvinnor representerade i EU-15:s regeringar och parlament och ländernas införlivningsresultat i en majoritet av länderna. I övriga länder finns en delvis överensstämmelse, det finns inget land som inte uppvisar ett samband mellan andel kvinnor och ländernas resultat. Resultaten visar även att styrkan på sambandet är högt och varierar mellan 0.75 och 0.79. Sambandet är något starkare i parlamenten under båda tidsperioderna, jämfört med regeringarna. Om man jämför de två tidsperioderna ökar sambandet i regeringarna från 0.75 1970-2007 till 0,76 1991-1999. I parlamentet ökar sambandet från 0,78 1970-2007 till 0,79 1991-1999.

Tabell 6: EU-15:s införlivning av sex direktiv inom socialpolitik i jämförelse med andel kvinnor i EU-15:s nationella regeringar 1991-1999

Land	Införlivningsresultat av EU:s sociala direktiv	Resultat utifrån andel kvinnor i nationella regeringar	Överensstämmelse
Belgien	medel	låg	delvis
Danmark	bra	medel	delvis
Finland	bra	hög	ja
Frankrike	dåligt	medel	delvis
Grekland	dåligt	låg	ja
Irland	medel	låg	delvis
Italien	medel	låg	delvis
Luxemburg	dåligt	medel	delvis
Nederländerna	medel	medel	ja
Portugal	dåligt	låg	ja
Spanien	medel	medel	ja
Storbritannien	medel	medel	ja
Sverige	bra	hög	ja
Tyskland	medel	medel	ja
Österrike	medel	medel	ja

Källa: European Journal of Political Research 1992-2000.

Tabell 7: EU-15:s införlivning av sex direktiv inom socialpolitik i jämförelse med andel kvinnor i EU-15:s nationella parlament 1991-1999

Land	Införlivningsresultat av EU:s sociala direktiv	Resultat utifrån andel kvinnor i nationella parlament	Överensstämmelse
Belgien	medel	låg	delvis
Danmark	bra	hög	ja
Finland	bra	hög	ja
Frankrike	dåligt	låg	ja
Grekland	dåligt	låg	ja
Irland	medel	låg	delvis
Italien	medel	låg	delvis
Luxemburg	dåligt	medel	delvis
Nederländerna	medel	hög	delvis
Portugal	dåligt	låg	ja
Spanien	medel	medel	ja
Storbritannien	medel	låg	delvis
Sverige	bra	hög	ja
Tyskland	medel	medel	ja
Österrike	medel	medel.	ja

Källa: Falkner et al 2005 s 331-340, IPU och Women in Decision making.¹⁰⁰

5.3 Implementeringsresultat inom miljöpolitik och inre marknaden

Med tanke på att länderna hittills endast jämförts utifrån socialpolitik känns det viktigt att undersöka om ländernas resultat skiljer sig åt inom andra politikområden. Det man kan tänka sig är att vissa länder inte prioriterar socialpolitik lika högt jämfört med andra områden, då det är ett område som främst prioriteras av kvinnor. Jag har därför använt mig av statistik från EU kommissionen av ländernas implementeringsresultat i miljöpolitik och inre marknaden. Detta kommer att jämföras med ländernas införlivningsresultat av de sex direktiven inom socialpolitik. Resultaten i miljöpolitik baseras på mellan 141 till 139 direktiv och där antal direktiv som implementerats varierar mellan 128 (sämst resultat) och 136 (bäst resultat). För inre marknaden grundar sig siffrorna på mellan 223 till 218 direktiv och där länderna implementerat mellan 210 (sämst resultat) och 217 direktiv (bäst resultat).

¹⁰⁰ För samtliga källor se litteraturförteckningen.

Resultaten baseras på antal direktiv respektive land implementerat inom miljöpolitik fram till den 30 november år 2000 inom den inre marknaden den 29 februari 2004. Resultaten av undersökningen visar att sambanden mellan ländernas införlivningsresultat inom socialpolitik jämfört med miljöpolitik och inre marknaden är väldigt svaga. Korrelationsnivån mellan miljöpolitik och socialpolitik är 0,32 och signifikansnivån är 0,24. När det gäller sambandet mellan ländernas resultat inom den inre marknaden och socialpolitik är korrelationen 0,21 medan signifikansnivån ligger på 0,45. Det innebär att sambanden är positiva men de är inte signifikanta. Det är därför väldigt svårt att uttala sig om dessa resultat.

För att få en uppfattning om inom vilket område kvinnors närvaro inom politiken har störst påverkan på ländernas resultat har även det undersökts. Sambandet mellan kvinnors närvaro inom politiken och ländernas resultat i miljöpolitik och inre marknaden har därför provats. När andel kvinnor inom ländernas parlament 1970-2007 jämförs med resultatet i miljöpolitik uppstår ett positivt samband. Korrelationen blir 0,51 och signifikansnivån 0,49. Sambandet blir negativt mellan andel kvinnor i parlamenten samma tidsperiod och ländernas resultat inom inre marknaden. Där ligger korrelationsnivån på -0,107 och signifikansen på 0,70. Även här är det svårt att uttala sig om resultaten då signifikansnivåerna är väldigt höga. Det visar att det område som kvinnors närvaro inom politiken har störst inverkan på ländernas resultat i denna studie är socialpolitik. I tabellen nedan visas ländernas implementeringsresultat i miljöpolitik och inre marknaden samt ländernas införlivningsresultat av de sex direktiven inom socialpolitik.

Tabell 8: EU-15:s resultat i miljöpolitik, inre marknaden och socialpolitik

Land	Resultat i miljöpolitik	Resultat inre marknaden	Införlivningsresultat av EU:s sociala direktiv
Belgien	93.6	95.9	medel
Danmark	96.5	98.6	bra
Finland	95.0	96.7	bra
Frankrike	93.5	94.9	dåligt
Grekland	92.1	96.3	dåligt
Irland	95.7	99.5	medel
Italien	95.0	98.1	medel
Luxemburg	95.7	97.2	dåligt
Nederländerna	97.1	95.4	medel
Portugal	95.7	98.1	dåligt
Spanien	95.0	98.1	medel
Storbritannien	92.2	98.6	medel
Sverige	95.7	96.7	bra
Tyskland	92.9	98.6	medel
Österrike	94.2	99.5	medel

Källa: Miljöpolitik: http://www.ec.europa.eu/community_law/eulaw/pdf/mme_sector_30112000_en.pdf 2008-01-18 Inre marknaden, http://www.ec.europa.eu/community_law/eulaw/pdf/mne_sector_20040229_en.pdf 2008-01-18 samt Falkner et al 2005 s 331-340. Kommentar: Siffrorna avser procent.

5.4 Slutsatser och avslutande diskussion

Det ursprungliga syftet med uppsatsen var att undersöka om kvinnors närvaro inom politiken kan vara en av de faktorer som gör att EU:s medlemsstater uppvisar stora skillnader i införlivningen av EU:s direktiv. De slutsatser som kan dras av undersökningen är följande. I en majoritet av länderna finns det ett samband mellan andel kvinnor i EU-15:s regeringar och parlament och ländernas införlivningsresultat. I övriga länder finns en delvis överensstämmelse och därmed ett svagare samband. Den statistiska analysen visar även att sambandet är starkt mellan kvinnors närvaro inom politiken och ländernas införlivningsresultat. Mina slutsatser av undersökningen är att jag genom min studie hittat en ny faktor inom forskningen som påverkar införlivningen av EU:s direktiv inom socialpolitik och som därför behöver undersökas ytterligare.

Studien visar att kvinnors närvaro inom politiken påverkar ländernas införlivningsresultat, däremot är det svårt att säga i hur stor utsträckning. Det visar sig även att kvinnors närvaro inom parlamenten i alla undersökningar utom en, har en något större påverkan på införlivningsprocessen än inom regeringarna. En orsak till detta skulle kunna vara att parlamenten har mer inflytande i införlivningen av direktiv än regeringarna och att kvinnors närvaro därför påverkar mer där. Det har visat sig i tidigare studier att om parlamenten motarbetar regeringarna skapar det hinder i genomförandet av direktiven.¹⁰¹ Jag har även undersökt sambandet mellan kvinnors närvaro inom ländernas regeringar och parlament. Korrelationsmättet mellan andel kvinnor i parlamenten och regeringarna och parlamenten 1970-2007 är 0,85 och signifikansnivån är 0,00. Under perioden 1991-1999 är korrelationsmättet mellan regeringar och parlament 0,92 och signifikansnivån är 0,00. Den slutsats som kan dras är att det finns ett väldigt starkt samband och att de flesta länder har ungefär lika många kvinnor representerade i både regeringar och parlament. Det har därför ingen betydelse om kvinnors närvaro mäts i regeringarna eller i parlamenten.

I en del länder finns ett svagare samband mellan ländernas resultat och andelen kvinnor. Vad det beror på är oklart och tyvärr något som inte kan besvaras i den här uppsatsen. Däremot stöder dessa resultat det Falkner et al redan konstaterat, att det inte bara är en utan flera faktorer som påverkar ländernas resultat.¹⁰² Resultaten stödjer även det som tidigare studier inom representationsforskningen redan kommit fram till, att kvinnors närvaro inom politiken har betydelse för de beslut som fattas.¹⁰³ Resultaten väcker även frågan om vad resultaten av min studie innebär politiskt?

Tidigare studier har redan visat att kvinnors närvaro inom politiken påverkar de politiska resultaten. Men trots detta så visar studien att skillnaderna mellan EU- 15 fortfarande är väldigt stora och varierar kraftigt när det gäller graden av kvinnorepresentation inom regeringar och parlament. De länder som utmärker sig som mest ”kvinnovänliga” i alla undersökningar är Sverige, tätt följt av Finland och på tredje plats Danmark, som dock har en lägre kvinnorepresentation. Det land som utmärker sig som det minst ”kvinnovänliga” i alla undersökningar är Grekland. Landet har i medel nio procent kvinnor i parlamenten 1970-2007 och 6.2 procent kvinnor i regeringarna. Det är enligt min åsikt väldigt låga siffror. I flera

¹⁰¹ Mastenbroek Ellen s 1104-1108 & Falkner et al 2005 s 309-311

¹⁰² Falkner et al 2005, s 317

¹⁰³ Wängnerud 2000 s 67-71, Bratton & Ray 2002, Philips 2000 s 96-97 & Wängnerud 1998 s 175-176

länder som exempelvis Spanien, Finland, Danmark och Tyskland och även Grekland har andelen kvinnor inom politiken ökat de senaste åren vilket är en positiv utveckling. Om man jämför kvinnors närvaro inom politiken 1970-2007 och 1991-1999 ökar andelen kvinnor i de flesta länder under 1990-talet, men det handlar om relativt små ökningar. Inom ländernas parlament ökar andelen kvinnor 1991-1999 med några procent i alla länder utom i Portugal och Luxemburg där andelen kvinnor sjunker. Den största ökningen sker i Tyskland där andelen kvinnor ökar från 19.6 till 26.2 procent. Inom regeringarna ökar andelen kvinnor i alla länder utom i Storbritannien och Spanien där andelen kvinnor minskar något. Den största ökningen sker i Finland där kvinnors representation stiger från 34.8 till 41.4 procent.

Politiskt sett innebär resultaten av studien att de politiska besluten påverkas, beroende på fördelningen av män och kvinnor bland våra politiska representanter. Det har betydelse dock är det oklart i hur stor utsträckning. Sambandet mellan kvinnors närvaro inom politiken och ländernas resultat inom miljöpolitik är positivt. Däremot uppstår ett negativt samband mellan kvinnors närvaro inom politiken och inre marknaden. I båda undersökningarna är dock signifikansnivåerna väldigt höga. Det finns därför skäl att tro att kvinnors närvaro inom EU-ländernas politik främst påverkar ländernas införlivningsresultat inom områden som kvinnor prioriterar jämfört med män.

Resultaten av studien pekar på att fler kvinnor behövs inom politiken i EU:s medlemsländer för att tillvarata kvinnors intressen. Även om andelen kvinnor ökat i flera länder de senaste åren, kan man konstatera att utvecklingen inom EU-15 generellt sett är för långsam och sker i för liten utsträckning. Finland är det enda land som vid ett tillfälle haft 60 procent kvinnor i en regering (2007). Därefter kommer Sverige som vid två tillfällen haft 50 procent kvinnor i regeringarna (1994 och 1996). Spanien är det enda icke Nordiska land som vid ett tillfälle haft 47.1 procent kvinnor i regeringarna (2004). Det innebär att kvinnor endast vid ett tillfälle haft majoriteten i en regering inom EU-15 och att endast Sverige haft en regering där män och kvinnor varit lika många. Sverige och Finland är även de enda länder som haft en representation av kvinnor inom parlamenten som överstiger 40 procent. Detta är anmärkningsvärda siffror som visar att kvinnors representation inom politiken i EU-15 fortfarande ligger på en alldeles för låg nivå.

Om man tittar på ländernas grad av kvinnorepresentation generellt sett visar det att mer än hälften av länderna har en andel kvinnor på mellan 10-19 procent kvinnor i regeringarna. I parlamenten ligger siffran på mellan 10-20 procent. Att införliva EU:s direktiv inom EU:s medlemsstater är en omfattande och komplicerad process och det är inte konstigt att vissa problem uppstår. Samtidigt har EU en rad målsättningar och krav som medlemsländerna är skyldiga att uppfylla. Ett av dem är att länderna ska ha gemensamma lagar och bestämmelser inom en rad olika områden. Man vill på så vis att alla EU:s medborgare och företag ska omfattas av gemensamma regler, och därmed även ha samma rättigheter. Men när medlemsländerna uppvisar stora skillnader bland annat i införlivningen av EU:s direktiv får det negativa konsekvenser. I detta fall påverkar det de av EU:s medborgare och företag som bor i länder med sämre resultat. Resultatet blir att de inte har tillgång till samma rättigheter som de i länder som lyckats med att införliva direktiven korrekt och enligt tidsplanen. Det borde därför vara av intresse både för EU och för medlemsstaterna att ta reda på de exakta orsakerna till dessa skillnader.

Det jag vill se mer av i framtida studier är mer omfattande studier av vilken betydelse kvinnors närvaro inom politiken egentligen har för införlivningen av EU:s direktiv inom EU:s medlemsländer. Där man undersöker alla medlemsländer och att man höjer ribban och även studerar områden där kvinnors intresse är lågt som ekonomi och skattepolitik.¹⁰⁴ Om det även i dessa studier skulle visa på ett samband mellan andel kvinnor inom politiken och ländernas införlivningsresultat krävs stora förändringar inom politiken. Annars är konsekvensen att kvinnovänliga länder lyckas bättre med att främja sina medborgares och företags rättigheter medan de mindre kvinnovänliga misslyckas. Min förhoppning är att jag genom min undersökning uppmärksammat en ny faktor som kan vara värd att undersöka ytterligare och att jag på detta sätt bidragit med ny kunskap inom forskningen där man som Falkner et al uttrycker det hittills endast undersökt "the tip of the iceberg".¹⁰⁵

¹⁰⁴ Wängnerud 1998, s 172

¹⁰⁵ Falkner et al 2005 s 343

6. Referenser

6.1 Statistik för kvinnor i nationella parlament

Belgien

Siffror för 1970-1980,

<http://www.informaworld.com.ezproxy.ub.gu.se/smpp/section?content=a783990913>

2008-04-08

Statistik för 1991, <http://www.db-decision.de/english/ParlID.asp?ID=87> 2008-03-31

1995, <http://www.db-decision.de/english/ParlID.asp?ID=88> 2008-03-31

1999, <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif251299.htm> 2008-03-31

2003, <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif301203.htm> 2008-03-31

2007, <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif311207.htm> 2008-03-31

Danmark

Siffror för 1970-2007, <http://www.folketinget.dk/userFiles/IFD5DDEF-9284-4032-A4C4-71853FFFAB2D/informationsark/kvinder%20%20folketinget.pdf> 2008-04-01

Finland

Siffror för 1970-2003, http://www.tilastokeskus.fi/til/evaa/2003/evaa_2003_2004-05-31_tau_010_sv.html 2008-05-06

2007, <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif311207.htm> 2008-03-31

Frankrike

Siffror för 1970- 1980:

<http://www.informaworld.com.ezproxy.ub.gu.se/smpp/section?content=a783990913>

2008-04-08

1997: Women in national parliaments (December 1997) <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif251297.htm> 2008-05-07

2002: Woman in national parliaments (December 2002) <http://www.ipu.org/wmn-e/arc7classif231202.htm> 2008-03-31

2007: <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif290208.htm> 2008-03-31

Grekland

Siffror för 1980, Wide Jessika (2006) ”kvinnors politiska representation i ett jämförande perspektiv- nationell och lokal nivå”, Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet

1990: http://www.siteresources.worldbank.org/DATASTATISTICS/Resources/table_5.pdf

2008-04-04

1996: <http://www.db-decision.de/english/PARLD.asp?ID=187> 2008-03-31

2000: <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif051201.htm> 2008-03-31

2004: <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif311205.htm> 2008-03-31

2007: <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif311207.htm> 2008-03-31

Irland

Siffror för 1970-1980,

<http://www.informaworld.com.ezproxy.ub.gu.se/smpp/section?content=a783990913>

2008-04-08

1992: <http://www.db-decision.de/english/PARLD.asp?ID=510> 2008-03-31

1997: <http://www.db-decision.de/english/PARLD.asp?ID=269> 2008-06-18

2002: Inter Parliamentary Union, <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif231202.htm> 2008-03-31

2007: Inter Parliamentary Union, <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif311207.htm> 2008-03-31

Italien

Siffror för 1970 & 1980:

<http://www.informaworld.com.ezroxy.ub.gu.se/smpp/section?content=a783990913> 2008-04-08

1990, http://www.siteresources.worldbank.org/DATASTATISTICS/Resources/table_5.pdf
2008-04-04

1996, Inter Parliamentary Union, <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif251297.htm> 200805-07

2001, Inter Parliamentary Union, <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif051201.htm> 2008-03-31

2006, Inter Parliamentary Union,

<http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif311206.htm> 2008-03-31

Luxemburg

Siffror för 1970, 1980 och 1990, Perspectives on European Politics and Society, nr 4, (december 2007),

<http://www.informaworld.com.ezroxy.ub.gu.se/smpp/section?content=a783990913> 2008-04-08

1994: Inter Parliamentary Union (December 1997):

<http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif251297.htm> 2008-05-07

1999: Inter Parliamentary Union (December 1999)

<http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif251299.htm> 2008-03-31

2004: Inter Parliamentary Union (December 2004)

<http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif311204.htm> 2008-03-31

Nederländerna

Siffror för 1970-1980,

<http://www.informaworld.com.ezroxy.ub.gu.se/smpp/section?content=a783990913>

2008-04-08

1990:

http://www.siteresources.worldbank.org/DATASTATISTICS/Resources/table_5.pdf 2008-04-04

Siffror för 1994 <http://www.db-decision.de/english/ParlD.asp?ID=191> 2008-03-31

1998 <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif100898.htm> 2008-03-31

2002 <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif231202.htm> 2008-03-31

2003 <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif301203.htm> 2008-03-31

2006, <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif311206.htm> 2008-03-31

Portugal

Siffror för 1995, <http://www.db-decision.de/english/ParlD.asp?ID=192> 2008-06-18

1999, <http://www.db-decision.de/english/ParlD.asp?ID=511> 2008-06-18

2002: Inter Parliamentary Union (December 2002) <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif231202.htm> 2008-03-31

2005 Inter Parliamentary Union (December 2005) <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif311205.htm>

Spanien

Siffror för 1977, 1982, 1986, 1989&1993,

<http://www.sps.ed.ac.uk/gradschool/psafem/pdf/Spanishgenderequality.pdf> hämtat från

“Spanish gender equality policy: at the vanguard of Europe?” Valiente Celia, 2006

Siffror för 1996, <http://www.db-decision.de/english/ParlD.asp?ID=287> 2008-06-03

Siffror för 2000, <http://www.db-decision.de/english/ParlD.asp?ID=534> 2008-06-03

Siffror för 2004, <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif311204.htm> 2008-03-31

Storbritannien

Siffror för 1970-2005, www.parliament.uk/documents/uploads/m04.pdf 2008-04-04

Sverige

Siffror för 1973- 1998, ”Riksdagen i siffror riksdagsåret 1998/1999, utgiven 1999/2000, riksdagens förvaltningskontor

Siffror för 2002, <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif231202.htm> 2008-03-31

Siffror för 2006, Sveriges riksdag,

http://www.riksdagen.se/templates/R_PageFull_11293.aspx 2008-06-19

Tyskland

Siffror för 1970, 1980, 1985,

Perspectives on European Politics and Society, volym 8, nr 4 December 2007

<http://www.informaworld.com.ezroxy.ub.gu.se/smpp/section?content=a783990913> 2008-04-08

Siffror för 1990, <http://www.db-decision.de/english/ParlD.asp?ID=85> 2008-03-31,

Siffror för 1994, <http://webarchiv.bundestag.de/archive/2007/0206/mdb/13/132/1322.html> 2008-05-07

1998, <http://www.db-decision.de/english/ParlD.asp?ID=406> 2008-05-07

2002, <http://webarchiv.bundestag.de/archive/2007/0206/mdb15/mdbinfo/frauen.html> 2008-05-07

2005 Inter parliamentary Union (December 2005) <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif311205.htm> 2008-03-31

Österrike

Siffror för 1970-2006, Österrikes parlament (Republik Österreich Parlament),

<http://www.parlinkom.gv.at/WW/NR/STAT/FRAUEN/ENTW/entwfrauenanteil.shtml>
[2008-04-01](#)

6.2 Statistik för kvinnor i nationella regeringar

Statistik för EU-15 1970-1980, Siffror för 1970-1980, Wide Jessika (2006) "kvinnors politiska representation i ett jämförande perspektiv- nationell och lokal nivå", Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet

Belgien

1991, European Journal of Political Research nr 22, (1992)

1992 European Journal of Political Research nr 24 (1993)

1995 European Journal of Political Research 30 (1996)

1999 European Journal of Political Research (2000)

2003 European Journal of Political Research 43, (2004)

Danmark

Siffror för 1993, European Journal of Political Research nr 26, s 224 (1994)

Siffror för 1994 och information om årtal för nya regeringar, European Journal of Political Research nr 28 (1995) s 264 & s 268

1996, European Journal of Political Research nr 32, s 293 (1997) <http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/1475-6765.00344>

1998, European Journal of Political Research nr 36, s 309 (1999) <http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.1475-6765.1999.tb00707.x>

Information om årtal för nya regeringar, European Journal of Political Research nr 38 (2000), political data in 1999, <http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.1475-6765.2000.tb01136.x>

[2008-04-01](#)

Information om årtal för nya regeringar och siffror för 2001, European Journal of political research nr 41 (2002),

<http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/1475-6765.00038>

[2008-04-01](#)

Information om årtal och siffror för 2005, European journal of Political Research nr 45 (2006), political data in 2005,

[http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.1475-](http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.1475-6765.2006.00653.x)

[6765.2006.00653.x](#) [2008-04-01](#)

Finland

Statistik för 1991, European Journal of Political Research nr 22 (1992), Editor's introduction

<http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.1475-6765.1992.tb00317.x> 2008-04-01

Siffror för 1995 och information om årtal för nya regeringar (1991 & 1995), European Journal of Political Research nr 30, s 262 & s 266 (1996)

1993, European Journal of Political Research nr 26, s 224 (1994)

1994, European Journal of Political Research (1995)

1996, European Journal of Political Research 32 (1997)

1998, European Journal of Political Research (1999)

1999, European Journal of Political Research nr 38 (2000),

<http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.1475-6765.2000.tb01136.x> 2008-04-01

Siffror för 2003 och information om ny regering (2003), European Journal of Political Research nr 43(2004),

<http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.1475-6765.2004.00181.x> 2008-04-01

2007, http://www.guide2womenleaders.com/situation_statistics.htm 2008-06-19

Frankrike

1991 & 1993 European Journal of Political Research nr 22 (1992) & 26, s 224 (1994)

1995 & 1997 European Journal of Political Research nr 30 (1996) & 34 (1998)

2000 & 2002 European Journal of Political Research 40 (2001) & (2002)

2004 European Journal of Political Research (2005)

Grekland

1993 European Journal of Political Research 26, (1994)

1996 European Journal of Political Research 32 (1997)

2000 European Journal of Political Research 40 (2001)

2004 European Journal of Political Research (2005)

Irland

1992, European Journal of Political Research nr 24, s 364 (1993)

1994, European Journal of Political Research nr 28, s 264 (1995)

1997 European Journal of Political Research nr 34, s 331 (1998) <http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/1475-6765.00410> 2008-04-01

2002, European Journal of Political Research nr 42, s 875 (2003) <http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.0304-4130.2003.00109.x> 2008-04-01
Siffror för 2007, http://www.guide2womenleaders.com/situation_statistics.htm 2008-06-19

Italien

1991, 1992, 1993 & 1995, European Journal of Political Research nr 22 (1992), nr 24 (1993), nr 26 (1994) & nr 30 (1996)

1996, 1998, 1999 & 2000, European Journal of Political Research nr 32 (1996), nr 36 (1999) & (2001).

Statistik för 2001, 2005 & 2006, European Journal of Political Research nr 41 (2002), (2006) & European Journal of Political Research nr 46 (2007)

Luxemburg

1994 European Journal of Political Research nr 28, s 264 (1995)

1995 European Journal of Political Research 30 (1996)

1999 European Journal of Political Research nr 38 (2000),

2004 European Journal of Political Research (2005)

Nederländerna

1994 & 1998 European Journal of Political Research nr 28, s 264 (1995) & nr 36 (1999)

2002 European Journal of Political Research nr 42, s 875 (2003)

2003 European Journal of Political Research nr 43(2004)

2006 European Journal of Political Research (2007)

Portugal

1991 & 1995 European Journal of Political Research nr 22 (1992) & nr 30 (1996)

1999 & 2002 1999 European Journal of Political Research nr 38 (2000) & nr 42, s 875 (2003)

2004 & 2005 European Journal of Political Research (2005) & nr 45 (2006)

Spanien

1993 & 1996 nr 45 1993, European Journal of Political Research (1994) & nr 32, s 293 (1997)

2000 & 2004 European Journal of Political Research (2001) & (2005)

Storbritannien

1992 European Journal of Political Research nr 24, s 364 (1993)

1997 & 2001 European Journal of Political Research nr 34, s 331 (1998) & nr 41 (2002),

2005 European Journal of Political Research nr 45 (2006)

Sverige

Siffror för 1991, European Journal of Political Research nr 22, s 350 (1992)

<http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.1475-6765.1992.tb00317.x> 2008-04-01

1994, European Journal of Political Research nr 28, s 264 (1995)

1996, European Journal of Political Research nr 32, s 293 (1997) <http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.1475-6765.00344> 2008-04-01

1998, European Journal of Political Research nr 36 (1999), political data in 1998,

<http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.1475-6765.1999.tb00707.x> 2008-04-01

2002, European Journal of Political Research nr 42 (2003), political data in 2002,

<http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.0304-4130.2003.00109.x> 2008-04-01

2006, European Journal of Political Research nr 46 (2007),

<http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/j.1475-6765.2007.00765.x> 2008-04-01

Tyskland

1991, 1994 & 1998 European Journal of Political Research nr 22, s 350 (1992), nr 28, s 264 (1995), nr 36 (1999)

2002 & 2005 European Journal of Political Research nr 42 (2003) & 45 (2006)

Österrike

1994 European Journal of Political Research nr 28, s 264 (1995)

1996 European Journal of Political Research nr 32, s 293 (1997)

1997 European Journal of Political Research nr 34, s 331 (1998)

2000 European Journal of Political Research 40 (2001)

2003 European Journal of Political Research 43 (2004)

6.3 Material från EU

Kommissionens tjugofemte årsrapport om kontroll av Gemenskapernas tillämpning, KOM (2008) 777 slutlig, Europeiska Gemenskapernas Kommission, Bryssel den 18/11 2008,

<http://www.eur-lex.europa.eu/LEXURISERV/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0777:FIN:SV:PDF> 2009-03-02

Application of EU Community law,

http://ec.europa.eu/community_law/introduction/commission_role_en.htm 2008-11-25 &

http://ec.europa.eu/community_law/index_en.htm 2008-11-25

How EU law is applied – National implementation of EU directives-Definitions,

http://www.ec.europa.eu/community_law/directives/directives_en.htm 2008-01-18

European Commission Better regulation, transposition and application of EU

law, http://www.ec.europa.eu/governance/better_regulation/transposition_eulaw_en.htm 2009-03-29

http://europa.eu/abc/12lessons/lesson_2/index_sv.htm 2008-08-12

implementeringsresultat inom miljöpolitik och inre marknaden,

http://www.ec.europa.eu/community_law/eulaw/pdf/mme_sector_30112000_en.pdf 2008-01-18

http://www.ec.europa.eu/community_law/eulaw/pdf/mne_sector_20040229_en.pdf 2008-01-18

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0085:SV:H> 2008-11-25

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0533:SV:H> 2008-11-25

Europeiska kommissionen, bättre lagstiftning – hur och varför, Europeiska Gemenskaperna 2006, http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/index_sv.htm 2009-03-29

http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/glossary_en.htm#_g_transp 2009-05-04

<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/122021.htm> 2005-05-04

<http://www.eur-lex.europa.eu/LEXURISERV/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0777:FIN:SV:PDF> 2009-03-02

6.4 Övrigt material

Bratton Kathleen A. & Ray Leonard P (2002) "Descriptive representation, policy outcomes and municipal day-care coverage in Norway, Journal of political science 46 (2)

Esaiasson Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson Henrik & Wängnerud Lena (2007),
Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad, Norstedts juridik AB

European Journal of Political Research,
<http://www.blackwellpublishing.com/journal.asp?ref=0304-4130&site=1> 2008-04-08 samt
<http://www.blackwell-synergy.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/pdf/10.1111/1475-6765.00344>
2008-04-01

Falkner Gerda, Treib Oliver, Hartlapp Miriam & Leiber Simone (2005) Complying with
Europe EU harmonisation and soft law in the member states, Cambridge University press

Featherstone Kevin & Radaelli Claudio M (2003) "The politics of Europeanization", Oxford
University Press

IPU, <http://www.ipu.org/english/whatipu.htm> 2008-04-08 samt <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif290208.htm> 2008-03-31

Mastenbroek Ellen (2005) "EU Compliance still a black hole?" journal of European public
policy 12:6

Perspectives on European Politics and society,
<http://www.tandf.co.uk/journals/journal.asp?issn=1570-5854&linktype=1> 2008-04-08

Philips Anne (2000), Närvarons politik, den politiska representationen av kön, etnicitet och
ras, studentlitteratur, Lund

Schwindt-Bayer, Leslie A. & Mishler William (2005) "An integrated model of women's
representation" i the journal of politics, 67 (2), hämtad 2008-02-29

Women in decision making, <http://www.db-decision.de/Aims.htm> 2008-04-08

Wängnerud Lena (1998), Politikens andra sida, om kvinnorepresentation i Sveriges riksdag, Göteborg studies in politics 53

Wängnerud Lena (2000) "Testing the politics of presence: women's representation in the Swedish Riksdag i Scandinavian Political studies, 23 (1)

Wängnerud Lena (2009) "Women in parliaments: descriptive and substantive representation", Annual Review of Political Science 12